

Organ för svenskarna i Estland.

Svenska gymnasiet lärare och elever 1935/36.

Till de första estlands-svenska studenterna.

Den 13 juni utexaminerar Svenska gymnasiet i Haapsalu sina första studenter. Det behövs icke sägas, att dagen blir en märkesdag i estlands-svenskarnas historia. En liten skara ungdomar, till största delen från enkla estlands-svenska allmogehem, vilka tillryggalagt den första viktiga etappen på lärdomsvägen! Utan möda har det säkerligen icke gått och de äro värda allt erkännande för uthållighet och framåtanda. Utan uppoffringar för hemmen har det givetvis icke heller kunnat ske. Å andra sidan måste det dock betonas, att dessa unga estlandssvenskar kommit i åtnjutande av förmåner av nästan enastående slag, utan vilka de icke skulle ha nått fram till

det mål, vid vilket de nu stå.

Den högre bildningen är ju ock i sig själv en förmån. Utom andra kunskaper behärska dessa studenter estniska och svenska språket bättre än de flesta andra estlands-svenska ungdomar.

Må det vara sagt, att dessa förmåner förplikta. Estlands-svenskarna anse sig ha rätt att vänta någonting av dessa unga män och kvinnor. Alla kunna förvisso icke vara skickade att träda i ledareställning. Men även om många av dem komma att utnyttja sin ställning enbart till sin egen fortkomst i livet, har man rätt att hos dem förvänta större kärlek till modersmålet och större förståelse för arbetet på estlands-svenskarnas kulturella och ma-

teriella höjande än hos andra.

Dessutom är Svenska gymnasiet framtid också i någon mån beroende av dem. Det sätt, på vilket gymnasiet nu finansieras, är väl antagligen att betrakta som en övergångsform. Man måste ju vara beredd på att så småningom övergå till självhushållning. Ifrån dessa nu till bättre ekonomiska möjligheter fram hjälpta väntas då i första hand understöd, åtminstone i så måtto att de sända

sina egna barn till Svenska gymnasiet och påtaga sig de därmed förenade kostnaderna.

En skara estlandssvenskar ha fått en stöt framåt i livet. Mätte det också betyda en stöt framåt för estlandssvenskarna som helhet.

ESTLANDSSVENSK JORDBRUKARUNGDOM!

Ny vinterkurs börjar på folkhög- och lantmannaskola i mitten av oktober. Anmälningar till kursen böra göras så snart som möjligt, helst genom personligt besök, till rektor P. Byström, adr.: Pürksi Pöllutöökool, Haapsalu, som även ger upplysningar angående kursen. Intresserade ungdomar, som av ekonomiska skäl hindras att besöka skolan, kunna få möjlighet till friplats, om anmälan sker i god tid.

SKOLANS REKTOR.

Några minnen från gymnasiet första läsår.

Det var ingen odelat lätt uppgift, som förelåg svenska gymnasiet rektor och lärare under första läsåret. Rikssvenskarna hade att sätta sig in i de estniska kursplanerna samt finna ut läroböcker, som någorlunda anslöte sig till dessa, och svenska skoltraditioner skulle lämpas efter landets lagar och förhållanden. I några ämnen fick man arbeta alldeles utan lärobok under första terminen. Under sådana förhållanden vill det lätt insmyga sig en anda av löslighet och oro, som skadar arbetets lugna gång. Att det inte blev så, därför kan man på sätt och vis tacka det gamla Skaragymnasiet, känt sedan gammalt för sina fasta traditioner. Det var nämligen egendomligt nog denna gamla lärdomsskola, som fick skänka gymnasiet både dess naturvetenskaplige och dess humanistiske huvudlärare. Och den av Donator utsedde pedagogiske förtroendemannen var ingen mindre än den gamle Skararektorn, sedermera postgeneralen Julius Juhlin.

Rektor Uksti blev den, som skapade den yttre ramen för skolans arbete. Jag vill begagna tillfället att i denna tidnings spalter få påpeka vilket betydande arbete, som rektor Uksti, i tysthet och utan att mycket synas, nedlagt till skolans fromma. Han var den, som fick sitta emellan, när rikssvenska önskemål och estniska paragrafer kommo i kollision. Att han trofast höll ut på sin post och med oförtrutet tålmod och en uppriktig vänskap för den svenska nationen sökte skolans bästa, länder honom till heder och gymnasiet till välfärd.

Då det gäller arbetets inner-sida, har givetvis huvudläraren största ansvaret. Äras den, som äras bör. I Thorsten Svensson fick gymnasiet den man, som det behövde. Det behövde nämligen en karaktär. Ingen, som såg den lille tillbakadragne mannen, kunde i förstone tänka sig, att han för kort tid sedan lett den farligaste av de geologiska expeditioner till Spetsbergen, som utsänts av Uppsala Universitets geologiska institution. Svensson tycktes höra till den sortens

folk, hos vilka närheten till döden endast stärker nerverna och giver livsåskådningen ny spännvidd och djup. Svammel låg inte för honom. Han var en fåordig, samvetsgrann arbetsmänniska. Som pedagog hade han från Skara med sig en ingrodd motvilja mot all slags inställsamhet gent emot läraren. Grundlighet, saklighet och en omutlig, minutiös rättvisa voro hans starka sidor.

Undertecknad hade bl. a. svenskan om hand. Den blev ett rätt vidlyftigt ämne. Eftersom inga särskilda timmar voro anslagna för svensk historia, måste vi välja innanläsnings-texterna så, att de viktigaste personligheterna i svenska historien blevo behandlade. Aldrig glömmar jag den första timmen, vi läste "Fänrik Stål". Aibofolket har ett naturligt sinne för poesi, och Runebergs vers försatte klassen i eld och lågor. Som korridorvakt nästa rast fick jag höra ett väldigt oväsen från korridoren utanför svenska klassen. Det visade sig härröra från en liten Wormsöpojke, som med brinnande kinder och gläsande ögon deklamerade "Wilhelm von Schwerin".

Annars vankades ju även under svensktimmarna mest torrt vardagsbröd. Dit hörde visserligen inte Lindwalls satsanalys, som för mig själv från min skoltid står som inkarnationen av tråkighet. Den älskade Haapsalugymnasisterna högt och rent. Om man någon gång frågade eleverna, hur de önskade använda en överbliven stump av en timme, så ropades alltid med hänförelse: "Satsanalys!" Men språklära, uppsatsskrivning och rättstavning voro svåra och tungplöjda stycken, rikt försedda med stötstenar. Visserligen har estlandssvensken det på många vis lättare med rättstavningen än sin kamrat i Sverige. Han behöver inte reglerna om j-ljudets teckning med gj-, lj- och dj- ty han är från sin dialekt van vid att uttala både g, l och d i orden ifråga. På samma sätt med sje-ljudet i "skära" och "skjorta" o. s. v. Men dialekten vållar honom också svårigheter, i synnerhet vid uppsatsskrivnin-

gen. I stället för "jag fick lov att gå" säger estlandssvensken: "jag slapp gå", och om man frågar: "när kom du från staden", så svarar han med att ange det klockslag, då han anträdde resan från staden. Han släpper fönstret löst och gör dörren fast. Som sagt, stötstenarna voro många.

Färgklickar i skolarbetets grå vardag voro festerna. Allt, som är det första i sitt slag, har en särskild charm. Den första festen med sin enorma rampfeber och sitt lyckade förlopp stannar bäst i minnet. Ett klämmigt folkdanslag i estlandssvenska folkdräkter under Fru Blees skickliga ledning, tablån med Gustav Vasa i undertecknads bredskyggiga "teologhatt" och mor Elfssons brödspade verkligt kraftfullt dansande om örönen, och sedan Carl den tolfte, iförd Post-Hans sjöstövlar och samma hatt, nu omvikt till trekantig, svenska folkvisor med glädje och vemodsstämning — ja helhetsintrycket var oförglömligt.

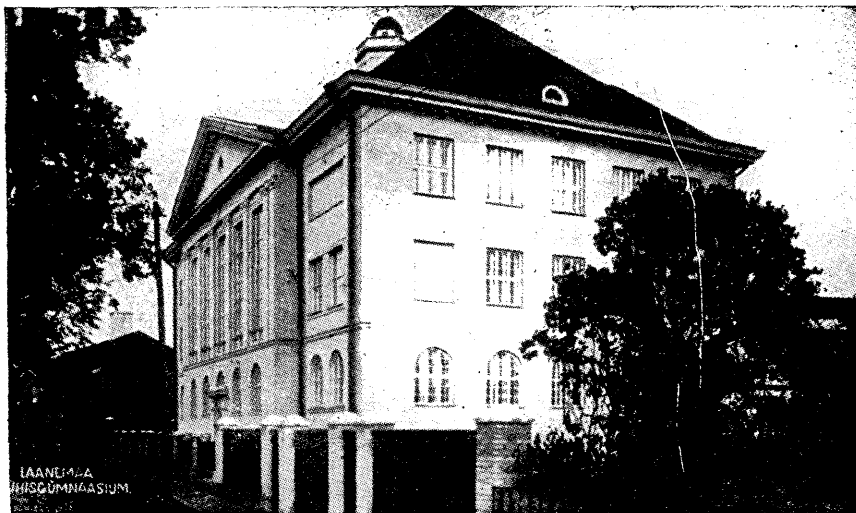
De svenska gudstjänsterna i Haapsalu upplevde nu också en renässans. Dir. Kreek inövade i god tid med eleverna svenska mässan och de koraler, som skulle sjungas. Gymnasisternas medverkan lockade mer folk än förr till kyrkan. En gång för mer än tvåhundra år sedan hölls ju här söndagligen svensk gudstjänst. Underligt var det att höra unga, friska röster uppstamma Bjuråkershandskriftens underbara "Kyrie", som senast väl förtonat i Haapsalus stadskyrka under Stora Ofredens dagar.

Ja, nog har tiden ridit! Nybörjarpluttarna det året äro nu studenter. Åt dem äro egentligen dessa rader menade. När världsgåtan är i det närmaste löst och livsåskådningen ett avslutat helt — tänk då någon gång på det första läsåret i Haapsalu!

Sven Danell.

Den svenska konfirmationsundervisningen i Vihterpalu

har börjat tredjedag Pingst. Under den första veckan ledes undervisningen av pastorsdikon Isacsson samt övertages därefter av kyrkoherde Danell. (Antalet deltagare är ännu ej meddelaren bekant.)

Estniskt-svenskt samarbete.

Under de år Estland varit självständigt ha vi ester strävat efter att närma och till gemen-samt riksuppbyggande arbete samla alla inom våra gränser boende nationaliteter. Vi äro medvetna om, att vårt offentliga livs utveckling och vårt ekonomiska höjande bäst främjas genom att förtroendefullt samarbete alla nationaliteter emellan. Särskilt intimt har samarbetet under de sista åren blivit med den svenska minoriteten, vartill otvivelaktigt har bidragit tillvaron av ett svenskt gymnasium i Haapsalu, den stad, i vars närhet de flesta svenskarna bo. Såsom rektor för detta gymnasium kan jag med nöje konstatera den

glädjande företeelsen, att de estlandssvenka ungdomar, vilka i år såsom det svensk-språkiga gymnasiets första abiturienter lämna skolan, under årens lopp visat ett alltmäta fördjupat medvetande om sina stora plikter mot såväl sitt estniska fosterland som sin stam. Jag hoppas, att dessa ungdomars arbete skall bli ett led i strävandet att andligen närma två folk.

Med dessa tankar hälsar jag alla de vänner av estniskt-svenskt samarbete såväl här hemma som utanför vårt lands gränser, vilka i år samlas till gymnasiets avslutning, och önskar dem hjärtligt välkomna. *Haapsalu, 8 juni 1936. A. ÜKSTI.*

En återblick.

Då jag en dag i slutet av augusti 1933 blev uppringd av byrådirektör Källström i Riksföreningen och tillfrågad, om jag hade lust att taga plats vid det för mig då fullständigt okända svenska gymnasiet i Haapsalu, tyckte jag, att det hela verkade något äventyrligt. Efter att ha tillbragt några timmar med ivrigt studium av Nordisk Familjebok och diverse turistbroschyrer lyckades jag fastställa platsens läge och storlek, varefter jag antagligen under inflytande av någon från krigiska förfäder ärvd instinkt beslöt mig för att antaga anbudet. Det vore en överdrift att påstå, att det var enbart

angenäma överraskningar, som väntade den första tiden. Hösten 1933 kommer jag väl alltid att minnas som det mest kritiska skedet i gymnasiets nu femåriga historia. Att närmare ingå på alla de faktorer, som bidragit till denna situation, vore nu meningslöst och skulle kräva större utrymme än vad en tidningsartikel erbjuder. Alltnog: till de ekonomiska svårigheter, som likt ett hotande Damoklessvärd hängde över oss, kommo andra av pedagogisk art. För att effektivt bedriva undervisningen hade det krävts två lärare, en humanist och en naturvetare. Av olika anledningar blev naturvetaren aldrig anställd, varför undertecknad fick övertaga

även hans ämnen, vilket möjliggjordes endast genom en ur pedagogisk synpunkt mycket betänklig sammanslagning av klasserna.

Dessa ogemytliga arbetsförhållanden försvunno emellertid andra året, då magister Boräng blev anställd. De två år, som sedan följt, kunna betecknas som en period av stabilisering och lugn utveckling. Att Estlands skolmyndigheter varit tillfredsställda med förhållandena framgår med full tydlighet därav, att Svenska Gymnasiet, trots att det då ännu icke haft någon avgångsklass, våren 1935 fick samma rättigheter som de statliga gymnasierna. Detta innebär bl. a., att skolan sluppit den stränga kontroll av statliga kommissioner, som eleverna vid de flesta privatskolor i Estland annars underkastas. Den största förtjänsten härav tillkommer utan tvivel rektor Üksti, som i rikt mått äger den auktoritet, som är oundgängligen nödvändig vid en bildningsanstalt av denna art. Då undertecknad i och med utgången av denna termin avslutar sin tjänstgöring vid skolan, torde det inte kunna uppfattas som någon inställsamhet, om han härmed även offentligt framför ett tack till rektor Üksti för det vänskapliga stöd, han givit oss lärare i vår dagliga gärning.

Den 13 juni, då Svenska Gymnasiet utskickar sin första kull abiturienter, är en bemärkelsesdag inte bara i skolans utan i hela den estlandssvenska stammens historia. Många välgångshälsningar följa de unga abiturienterna på deras färd ut i livet, många förhoppningar knyts till deras framtida gärning. Måhända göra vi klokast i att inte spänna förhoppningarna för högt. Intet betyg i världen kan garantera de karaktärs-egenskaper, som skänka inte blott framgång utan även vilja och förmåga att göra en insats i sitt folks liv. Framtiden kommer med säkerhet att ge våra abiturienter många tillfällen att visa, om de äga dessa.

Harald Svensson

Hur skolan arbetar.

När det fria Estlands skolväsende år 1922 skakade av sig de ryska organisationsformerna, innebar det redan från början ett anammande av enhetsskoletanken. Enligt skolstadgar av nämnda år baserades den 5-åriga lärdoms skolan, vilken i sin helhet kallades gymnasium, på en 6-årig folkskola som bottenskola.

Det dröjde emellertid endast 12 år, innan en ny skolstadga såg dagen. Denna, som började tillämpas vid nyintagning i högre skolor år 1934, skapade en ny form för övergång mellan folkskola och gymnasium. De fyra första skolåren äro lika för alla och utgöra sålunda den egentliga bottenskolan. Efter fjärde skolåret stå två vägar öppna: antingen fortsätta ytterligare två år i folkskolan eller övergå till första klassen av en 5-årig mellanskola, vilken leder över till ett 3-årigt gymnasium. Möjlighet finnes också att från folkskolans sjätte klass övergå till mellanskolans tredje. Detta kan hädanefter dock ske endast efter prövning i de två första mellanskoleklassernas årskurser i sådana ämnen, som ej läsas i folkskolorna, t. ex. språk. Förut ledde en 11-årig skoltid fram till abiturientexamen (6 folksk. + 5 gymn.), nu är samma tid 12 år (4 folksk. + 5 mellansk. + 3 gymn.).

De pedagogiska fördelarna av denna tingens nya ordning ligga i öppen dag. Genom att skoltiden förlängts med ett år utan att kursplanerna i motsvarande grad utökats, kommer undervisningen att vinna i effektivitet och faran för elevernas överanstängning att minskas. En tidigare inriktning på fortsatta studier är givetvis till gagn såväl för eleven själv som för den skola, till vilken han kommer. Undervisningens takt bestämmes snarare av de sämre än av de bättre elementen i en klass, och då någon egentlig gallring ej kan komma i fråga i folkskolan, bli de begåvade eleverna där lätt hindrade av sina mindre begåvade kamrater. Genom att läroverket

på ett relativt tidigt stadium får taga hand om sina adepter bibringas dessa också en enhetligare grundval för de högre klassernas svårare kurser.

På föräldrahåll — detta gäller då närmast landsbygden — är man kanske inte så förtjust i nymodigheterna. Framförallt inställa sig betänkligheter av ekonomisk art. Två år tidigare måste pojken eller flickan skickas iväg till läroverket, och då skoltiden dessutom förlängts med ett år, blir det i sin helhet 3 års längre vistelse i staden, något som nog kan bli rätt betungande för föräldrarna.

Vid Svenska Gymnsiet i Haapsalu tillhöra de 3 högsta klasserna 1922 års gymnasium, under det att den i höstas nyintagna mellanskoleklassen representerar den nya skolordningen.

När vi nu stå inför slutet av läsåret, inställa sig frågorna: "Bör till hösten en ny klass inrättas vid Svenska Mellanskolan? Är i så fall en första eller en tredje klass att föredraga?" Att en klass är önskvärd, därom torde väl knappast råda mer än en mening. De talrika förfrågningar, som inkommit till rektor Uksti, vittna också om det stora intresse för saken, som förefinnes ute i bygden. Ur skolans synpunkt är en första klass avgjort att föredraga icke blott av de mera allmänna skäl, som framhållits i det föregående, utan också av ett mera speciellt sådant. Av olika anledningar, som jag här ej kan gå in på, har det icke ansetts möjligt om ens lämpligt att skolan arbetar med fullt klassantal. Bäst vore, om varannan klass alltid vore besatt, så att man alltid hade ett konstant klassantal. Nyintagning sker varje höst efter det att en klass på vären lämnat skolan. En första klass i höst skulle skänka en jämnare fördelning av klasserna och därigenom bidra till att fortare stabilisera detta "varannanklasssystem".

Ytterst är ju den tilltänkta klassen, ja, hela skolans vara eller icke vara en ekonomisk

Glädje och ansvar.

En länge närd tanke har förverkligats. Svenske Estland hälsar studenterna, som inhämtat kunskaperna på sitt modersmål. Denna hyllning bär tacksamhetens märke. Enbart vår egen kraft har icke åstadkommit detta stora glädjeämne, utan förstäelsen, hjälpsamheten och villigheten ute- och inifrån ha varit de avgörande faktorerna. Vi underskatta icke den inneboende drivkraften och verksamhetsivern hos vår skapstörstande ungdom, men på samma gång äro vi uppriktigt tacksamma och glada åt det stöd, som kontakten med våra stamfränder skänker oss.

Minnesdagen är en avslutning och början. Läroverket har givit mogenhetsbetyget, men det påbörjade och förvärvda måste bära frukter. Och därtill behöves fortsättning under ansvar. Det gäller att vinnlägga sig om värden, som länder fosterland och nation till fromma. Vi vill väl vara levande lemmar i statskroppen, men på samma gång vidmakthålla det färderneärvda. Ett folk kan aldrig mer än det vill, och det gäller i icke mindre grad oss. Icke erövra, utan försvara, lyder väl valspråket. Huru komma därefter? Grundvalerna måste vara bärkraftiga. Och därtill behöves målmedveten handling rotad i kristlig-sedlig världsåskådning. Denna positiva och klara livslinje tåliga egennyttiga eftergifter och spekulationer, ty risken att äventyra den allmänna välfärden är då för stor. Det kärva kravet lyder: moralisk styrka och andlig spänstighet. Kampen måste vara ärlig, ädel och sann. Så förvandlas även det tillsynes torftiga och arma till något stort. Livet får mening och den oftast skumma framtidssynen blir en fasadbelyst verklighet.

Hj. Pöhl

fråga. Man får hoppas, att den skall kunna lösas till båtnad för estlandssvenskarna och genom deras kommande insatser i estländskt kultur- och näringsliv också indirekt till gagn för hela deras fosterland.

Sven Boräng

En vårfundering.

Det är egentligen underbart med våren och en sådan vår, som den vi nu åter upplever. Allting växer och grov omkring oss. Och den varma vårluften har en doft, som berusar. Vi vakna upp till nytt liv, och vår vilja att göra något får ny kraft. Varför skulle vi vara annorlunda än naturen omkring oss, som så påtagbart växer och ändras. Ja, våren ger oss nytt mod att leva, och varför skulle inte också vi själva kunna växa såsom dagarnas längd och allt annat som växer om våren.

Det där med naturens växande om våren kan ge oss en liten tankeställare. Hur mycket har vi växt till sedan senaste vår, har vi kommit en aning längre eller stå vi och stampa på samma ställe? Vad ha vi gjort för vår ekonomiska tillväxt eller vår andliga växt? Vi böra se till, att liksom trädet varje år skjuter nya skott, också vi vuxit åtminstone några tum i förstånd och goda erfarenheter.

Därför böra vi vända ryggen till dem, som vilja ha det i dag, som de hade det i farfars tid, till dem, som i det nya se endast ont. Våra grannar växa oss över huvudet och vi bli i skuggan, vi förtvina på det sättet och förintas. Nej, vi måste ge oss i kast med nya svårare uppgifter, som kunna ge oss möjlighet att taga ut mera av livet än hittills. Våra krav måste växa ifråga om jordens skötsel, hemmets trevnad och vår egen utveckling, vi måste vara mera kritiska och mera krävande. Endast den som varje år skjuter nya skott på sitt vetandes träd, kan glädjas åt en tillväxt, och för honom bli inte vinterstormarna så farliga. Åter en gång ger oss våren hopp, än är det inte för sent att själv växa. Fridolin.

---

*Bliv medlem i S.O.V.
och prenumerera på
KUSTBON*

Svenska flaggans dag firad i Tallinn.

Minnen från svenska tiden utplånas aldrig.

På initiativ och under ledning av Estnisk-Svenska föreningen i Tallinn firades Svenska flaggans dag med en konsert-aktus i Estonias konsertsal. Sedan de båda ländernas nationalhymner spelats, bestogs talarstolen av föreningens ordf. prof. J. Tönnisson, som hälsade de närvarande välkomna. Talaren framhöll att det svenska namnet fortfarande lever kvar i estländarnas hjärtan, därför, att det betyder för oss kultur, frihet och rättvis ordning. Ännu talas i Estland om den goda svenska tiden i förhållande till tider Estland lytt under andra härskare, och aldrig böra dessa minnen få slockna.

Dagens festtal hölls av direktören för Estniska-Folkmuseet F. Linnus över ämnet: Sveriges inflytande på den estniska folkulturen. Talaren framhöll att detta inflytandet redan kunde skönjas under medio av stenåldern d. v. s. 3000 år f. Kr. födelse. Starkare blevo förbindelserna omkring år 500 e. Kr. f., för att nå höjdpunkten under vikingatiden.

Av intresse för oss estlandssvenskar är att veta, att estniska på denna från den språket estlandssvenska dialekten lånat ungefär 250 ord, ord och benämningar, som man i allmänhet varken på ena eller andra hållet tänker på. Vidare framgick att inte enbart det svenska språket haft inflytande på det estniska, utan tvärtom äro spår att märka även i motsatt riktning. Talaren slutade med den önskan att den svensk-estniska vänskapen måtte hålla i sig och att umgänget kunde bli ännu intimare.

Den musikaliska delen av programmet utfylldes av solo- och körsång samt musik av Tallinns garnisons blåsorkester. Särskild uppmärksamhet bör här ägnas åt den svenska sångerskan fröken Ann Faith-Ell. Hennes vackra mezzosopran fyllde den stora konsertsalen och särskild de höga tonerna klingade rena och mjuka. Publiken var begeistrad, inte endast av hennes sång utan också av den charm som låg i hennes väsen.

Den estniska sångaren, A. Anders uppträdande mottogs med livligt bifall, liksom även Raudamkörens sång under herr K. Leinus ledning.

Svenska flaggans dag, firad på detta sätt som i år, stärker banden, och hjälper till att sprida kännedom om Sverige.

* * *

Liksom svenskarna varje år ha sin nationaldag den 6 juni, Svenska flaggans dag, ha vi estlandssvenskar vår den 24 februari, Frihetsdagen. Och liksom varje svensk på nationaldagen hissar den blågula flaggan, landets symbol, måste och får vår egen symbol, Estlands flagga, den blå-svart-vita inte saknas på någon gård i svenskestland, när vi härnäst fira vår nationaldag, eller Segerdagen den 23 juni, så visa att du är lika god medborgare som din granne i vårt gemensamma fosterland. A. Aspelin.

Skolexkursioner.

Huvudstaden har under de senaste veckorna varit målet för flera skolresor. Också från några svenska skolor har elever och lärare besökt Tallinn i studiesyfte.

Sålunda var lärar A. Bergman från Roslep den 22 och 23 maj här med ett tiotal elever, som i vår utdimitterats från skolan. Samtidigt var en grupp elever från Pürksi folkskola under lärar J. Gjårdmans ledning på besök i staden.

Elever från tredje klassen i svenska gymnasiet företogo en exkursion till Tallinn den 28 maj och stannade här ett par dagar. Den 3 juni anlände skolföreståndaren A. Nyman från Vormsö med 16 elever i samma syfte till huvudstaden.

Även lärar Söderholm från Spitham skola har varit med en del av sina elever på besök i Tallinn.

Genom vänligt tillmötesgående från ledningen för flere industriföretag, har det varit möjligt för deltagarna i exkursionerna att få besöka fabriker och tryckerier. Dessutom har naturligtvis muséer, historiska sevärdheter och minnesmärken tagits i grundligt skärskådande.

Några ord om fredsarbetet.

Den, som skriver detta, har under de senare åren varit på resande fot i Europa, som tidnings-korrespondent och vistats längre tider i Genève för att studera kvinnofrågor och framför allt sådant, som vore av intresse för freds rörelsen. „Förlåt, vad menas med freds rörelse? Vad har freds rörelsen utträttat?“ äro frågor, som då ofta ha mött mig. Det är inte så enkelt att svara på som t. ex. att beskriva vad som menas med nykterhetsrörelse. „För min del“, brukar jag svara, „menar jag med freds rörelse allt som göres, och har blivit gjort, för att avskaffa krig och ersätta krig med en internationell rättsordning. Och Nationernas förbund är tillsvidare det främsta, som freds rörelsen utträttat.“

Tyvär är ovanstående frågor naturliga nog. Dels begagna många beteckningen pacifism eller också mellanfolkligt samarbete för fred i stället för ordet freds rörelse, vilket i o. f. sig är likgiltigt, dels omnämna de flesta länders läroböcker i historia icke någon sådan rörelse. Människor tänka i allmänhet därför icke på olika händelser, som de väl känna till, som ett sammanhängande helt. Samtliga läroböcker omnämna t. ex. Nationernas förbund, många av dem också Kelloggspakten, men endast ett fåtal ställa dessa händelser i samband med ett mer än hundraårigt, folkligt, hårdigt och av entusiasm buret förarbete för ett statligt mellanfolkligt arbete för fred. I stället framträder N. F. i läroböckerna som förankrat i Versailles traktaten och i de segrande staternas makt, vilket ju också är en sanning.

I uråldrig profetia stiger fredstanken oss till mötes och genom århundradena se vi den i historien åter och åter. Efter Napoleonskrigen började i Amerika år 1815 de första fredsorganisationerna att bildas. Tanken att genom organisation verka för fredsiden spred sig sedan till Europa och från första stund har propagandan

över hela världen inriktat sig på tre sker: skiljedom i st. i. krig, ett nationernas förbund och ett fortsatt uppbyggande av internationell rätt. Huvudsakligen bedrevs fredsarbetet då för tiden genom årligen återkommande kongresser, och freds föreningar bildades i de flesta länder. Under de sista tjugo åren av 1800-talet tog fredsarbetet en skönjbart större fart. Så inrättades t. ex. i Bern en internationell fredsbyrå, Bertha von Suttner skrev sin berömda roman „Ned med vapnen!“ Nobelpriset för fred upprättades, olika länders riksdagsmän bildade Interparlamentariska Unionen, arbetar rörelsen och andra internationella sammanslutningar började intressera sig för fredsiden och tsar Nikolaus tag initiativet till den första freds konferensen i Haag för rustningarnas minskande o. s. v. Samtidigt hopade sig orosmoln och utan att nämnvärt motsätta sig gled folken in i världskriget.

Världskriget gjorde en mäktig propaganda för freds rörelsen. Före kriget anslöt man freds föreningarnas medlemmar allt som allt till 1½ million. Efter kriget räknade en förening ensamt i England en million medlemmar. Praktiskt taget blev varje människa emot krig. Nu, då fredsidealet icke står så högt i kurs som nyligen, torde man dock kunna säga att länderna värja sig mer medvetet mot annalkande krig än vad de gjorde år 1914.

Allt från början urskiljer man inom freds rörelsen tvenne riktningar, dels den vanligaste, som genom internationella förhandlingar och likformiga nedrustningar söka sig fram till målet, dels den, som dessutom är påverkad av budorden — du skall icke dräpa, inom vilken riktning medlemmarna icke vilja bära vapen och icke döda (t. ex. kväkarna).

Genom Versailles traktaten nedrustades Tyskland, Österrike Ungern och Bulgarien och det utlovades att andra länder skulle följa exemplet. Då emellertid Amerikas förenta

stater icke som tänkt var anslöto sig till N. F., fruktade Frankrike att N. F. ej skulle bli starkt nog att ge säkerhet, den utlovade nedrustnings konferensen dröjde — vilket är freds rörelsens stora fel — den kom först 1932 till stånd och har nu avstannat. Icke heller lyckades N. F. bilägga Kina — Japankonflikten eller striden mellan Italien och Abessinien, och så har upprustningarnas tid börjat.

Och dock! Fredstanken kan icke dö. Ihärdigt resa sig nya ungdomsskaror, besjälade av vilja till arbete för fred. Den ena ungdoms-freds konferensen avlöser den andra. Två äro sålunda planerade till augusti i Genève. I nordn är fredsarbetet ännu hårdvackat ihärdigt, trots att även där upprustning troligen skall äga rum. Ännu framträda dock icke tydligt de planer, genom vilka man ska lyckas finna nya utvägar för att avvärja det hotande onda-krig — som oroar oss.

Anna T. Nilsson.

Ungdomsmötet i Rosleps kapell

Annandag Pingst hade trots det osäkra vädet samlat stora skaror, och kapellet var fyllt till sista plats. Huvudtalare var prost Nilsson från Tallinn, som under spänd uppmärksamhet från församlingens sida talade över ämnet: „Ett väckt samvete.“ Kyrkoherde Danell talade om naturvetenskapen och tron. Efter föredraget bjöd kapellförsamlingens kyrkliga ungdomskrets långväga gäster på kaffe vid ett smakfullt dukat bord. Pastorsdiakon John Isacsson framförde härvid Rikskullbornas välkomsthälsningar samt vände sig med ett särskilt tack till aftonens huvudtalare. Avslutning med bön hölls ävenledes av pastorsd. Isacsson.

Bland de deltagande funnos ungdomar ända från Klottorp och Enby. Rektorsfolket på folkhögskolan ävensom flera av folkskollärarna i orten hade också infunnit sig. Rosleps kapellförsamlings kyrkliga ungdomskrets med pastorsdiakon Isacsson i spetsen förtjänar ett varmt lovord för det sätt, varpå mötet arrangerats.

Svensktfolkdanslag i Estland.

Ett svenskt folkdanslag, Philochoros i Uppsala, besöker Estland under tiden 11 - 18 juni. Philochoros studentdanslag är Sveriges äldsta danslag, något över 50 år gammalt. Det var studenterna i Uppsala som på 1880 - talet togo initiativet till att uppteckna de gamla dansmelodierna och dansstegen och rädda dem åt eftervärlden. Det gamla Philochoros företog ofta turnèer dock nästan uteslutande i Sverige. I år försöker det nuvarande Philochoros ta

upp den gamla traditionen med en liten turné, denna gång i Estland. Programmet upptar folkdans, folkvisedans, gluntsång, lutsång och körsång.

Truppen — 25 personer studenter och studentskor — kommer att ha uppvisningar på Pakri den 12 juni, i Haapsalu, den 13, Vormsö den 14 och den 17 komma till sist Philochoros att delta i programmet vid en fest på Stadion i Tallinn.

50 - åring.

Den 10 dennes fyller sjökaptenen Rudolf Rosen 50 år.

Kapten Rosen begav sig som yngling ut till sjöss, där han på utländska fartyg fick göra sina lärospån. Efter några år återvände han och vann inträde i navigationsskolan i Paldiski och avlade understyrmansexamen i Riga 1909. Efter avlagd examen i Narva år 1914 erhöll R. Rosen sitt överstyrmansbrev. Sin sjökaptenfullmakt erhöll han 1917.

År 1918 fick kapten R. Rosen styrmansbefattning på ett av Bärningsbolagets fartyg, och då han befanns vara nitisk och duglig i sin tjänst, vann han snart anställning som befälhavare inom nämnda bolag.

F. n. för kapten R. Rosen befälet på Bärningsbolagets passagerarfartyg „Dagmar“.

Kom ihåg Kulturfondens sparbössa!

Vormsö.

Pingstaftonen anlände till Vormsö med extrabåt K.F.U.M:s (Kristliga föreningens för unga män) gymnastiktrupp från Stockholm, vilken varit på turné genom Lettland och Estland. Logi hade beretts dem på Lindkvists pensionat, där gymnasterna på bästa sätt försökte göra pingsaftonen så trevlig som möjligt. Ett par av dem voro och badade varmbastu, en vormsöspecialitet som ingen vormsöbo en sådan kväll vill undvara, och för gymnasterna var det säkert en upplevelse. Pingstdagen var det konfirmation i kyrkan, som var till träng-

sel fylld. Också gjorde det vackra vädret sitt till, att det var så många gudstjänstbesökare. Man blev inte lite förvånad, när pastorn från predikstolen sade till, att efter gudstjänstens slut, skulle det bli gymnastikuppvisning på kyrkbacken.

Det var en grann syn att se när 26, spänstiga vitklädda gymnaster med svenska flaggan i spetsen tågade förbi kyrkan och genom porten ut till den bortåt 900 personer uppgående meningheten. För oss vormöbor var det en upplevelse att se dessa 26 man, men dock som en utföra de olika rörelserna. Inte minst intressanta voro rörelserna på bommen, som hade till fäste en tall. De utlöste hos vormsöborna allmänt jubel, liksom också balansgången på församlingens långbord, som för tillfället fick tjänstgöra som redskap. Oss vormsöbor glädjer det alltid när någon eller några rikssvenskar komma och hälsa på. Därför lägges K. F. U. M:s gymnasternas vormsöbesök med tacksamhet till de övriga rikssvenska besöken.

Som redan nämnts, var det konfirmation pingstdagen i Vormsö kyrka. Det var sammanlagd 31 konfirmander, 13 flickor och 18 gossar. Man saknade en sådan dag körsången, som man alltid förr varit van att få höra.

*

I denna tidning av den 9 april d. å. finns det en artikel om L. J. Österblom, där det också omnämns, att en minnesvård skall resas. Nu har man kommit så långt, att grunden är lagd, och man hoppas kunna inviga minnesvärden i midsommar. Följande ord skola inhuggas: Rest till missionär L. J. Österbloms minne. Andlig och kulturell banbrytare på Vormsö åren 1873 - 1887.

Annandag pingst hade öns olika religiösa samfund kommit till sammans på platsen där minnesvärden skall resas för att högtidlighålla 60 — årsdagen av den första väckelsen på Vormsö, som var en frukt av missionär L. J. Österbloms arbete, ett arbete som på en mycket kort tid gjorde Vormsö till något helt annat än det förr varit

Fridolin.

En originell forskarpersonlighet

kan man med rätta kalla hr Johannes Westersten i Noarootsi. Westersten har genomgått en kort utbildningskurs på det Thorénska seminariet i Passlepa, ehuru icke under Thoréns egen ledning utan sedan denne överlämnat undervisningen åt sedermera klockaren i Noarootsi Johann Nyman. I stort sett kan man säga, att Westerstens lärdom grundar sig på självstudier. På egen hand har han inhämtat grundliga kunskaper i hebreiska och ganska goda även i det grekiska språket. Även med latinet är han någorlunda förtrogen. Av de levande språken behärskar hr Westersten även tyska och estniska samt ryska. Sina kunskaper i de gamla språken har hr W. använt till djupgående exegetiska forskningar, särskilt på gamla

testamentets område. På senare åren har han särskilt intresserat sig för fastställandet av den exakta tidpunkten för Kristi födelse. För att vinna överblick av problemet har han skaffat sig ingående kännedom om de olika antika kalendarernas byggnad, om det romerska rikets historia, om de israelitiska prästskifterna m. m. Sina rön har han brevlades diskuterat eller muntligen dryftat med såväl rabbinska som kristna forskare inom och utom landet. Då man betänker, att hr Westersten har ytterst små medel att röra sig med och själv kunnat förvärva så gött som inga av de böcker som han måst använda sig av för sina forskningar, så måste man beundra den målmedvetna forskarhåg, varom de vunna resultat bära vittne.

Sv. Odl. Vänner årsmöte.

Söndagen den 7 dennes höll föreningen sitt 27-de årsmöte på Folkhögskolan. Mötet öppnades av föreningens ordförande och att leda dagens förhandlingar valdes läraren V. Pöhl. Anslutningen till mötet var icke särdeles stor men de tillståndsevarande följde med dessto större intresse förhandlingarna, som försiggingo under fullständig enighet. Utom de vanligen förekommande frågorna, årsberättelse, kassaberättelse, budget och revisionsberättelse behandlades frågan om Kustbons framtida utveckling. Allmänna stämman uttalade som sin önskan att tidningen måtte fortsätta och efter möjlighet utvidgas både till omfång och innehåll.

Det är glädjande se hur som landbyggdets folk uppskattar det stora kulturarbete som bedrivs av föreningen samt att alla tydligt kunnat skönja det uppsving i skolor och sammanslutningar, som lyda under S. O. V. Årsmötet avslutades med Modersmålets sång. Senare under kaffepausen lät ortens maskvartier höra sig från skolans balkong.

Fullt uppträde på bröllop.

Vid ett bröllop i Noarootsi under pingsthelgen har en person höjt browningen mot en annan. Då browningen vreds honom ur handen, tog han till flykten. Saken har anmälts för polisen.

Bröllopgården är känd som ett hyggligt och ordentligt ställe. Så mycket ledsammare är det, att det unga paret fått ett sådant minne med sig från sitt livs kanske största högtidsdag. Det råder inget tvivel, om att spriten denna gång liksom så ofta vid liknande tillfällen har en dryg andel i skulden för det skedda. Inkräktaren hade tydligen i förväg berusat sig samt infunnit sig i bröllopgården i akt och mening att få fyllan påspädd med starkt öl. Tråkiga uppträden vid brölloppen torde alltid komma att förekomma så länge bruket av öl och brännvin anses som oundgängligt vid dessa tillfällen. För mer än sextio år sedan skrev Thorén ett jublande brev hem till Sverige och meddelade, att han fått uppleva det första "ölfria" bröllopet i Noarootsi. När få vi uppleva det sista "ölbröllopet"?

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red.
A. Stahl.
A. Aspelin.

Lokalredaktörer:

Vormsi, T. Gårdström.
Noarootsi, V. Pöhl.
Höbring, A. Vesterberg.
Roslep, A. Bergman.

Rüütli 3, Tallinn. Tel. 470-08

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 " " 1:—	1/2 " " 2:—

Frk. Alma Berg 80 år.

Den 16 juni fyller Frk. Alma Berg i Haapsalu 80 år. Hennes fader var balt, modern rikssvenska. Hennes kärlek till allt svenskt har gått i arv till dottern, som talar flytande svenska och är en grundlig kännare av svensk kultur. Över hennes fina bildning skulle kunna sättas till motto: "Intet mänskligt är mig främmande". Hennes varma hjärta har skaffat henne många vänner ej minst bland svenska kolonien i Haapsalu, som räknar henne som sin "grand lady". Överhuvudtaget en trogen kyrkosökerska, saknas hon aldrig vid de svenska gudstjänsterna i Haapsalu. Frk. A. Berg har varit lektris vid svenska lärarkurser och i allo gjort sig känd som en vänlig och sympatisk människor.

Vi önska Frk. A. Berg ännu många år av solsken och trevnad på aftonen av hennes livnadsdag.

Tallinns torgpriser:

Kött:

Svin (hela) 60—80 s., svinfläsk 70—100 s., rökt skinka 125—150 s., nötkreatur 25—60 s., kalv hela 40—60 s., får hela 45—55 s. per kg.

Fisk:

Strömming 30—10 s., gös 80—130 s., ål 100—250 s., abborre 30—40 s., gädda 40—50 s., torsk 20—30 s., sik 80—100 s. per kg. Ägg 6—7 s. paret.